

ICOANA – MIJLOC DE ÎNVĂȚĂMÂNT ÎN LECTIA DE RELIGIE

Constantin Leonte

„Simbolurile religioase se numără printre cele defînitorii pentru istoria și identitatea unei națiuni sau comunități” (acad. Dinu C. Giurescu)

Icône – moyen de l’enseignement pendant la classe de religion

Résumé: Icône représente l’un des plus importants instruments ou moyens en ce qui concerne l’enseignement, en collaboration avec la Bible et le manuel scolaire pour comprendre le phénomène religieux.

Icône est employée tant pour le professeur, l’enseignant que pour l’élève, en devenant un liant pendant la classe de religion.

Pour le professeur Icône représente un support matériel dans l’exercice didactique. Pour l’élève, Icône a une valeur de symbole étant un guide de travail en collaboration avec le manuel de religion. D’ailleurs, dans le manuel de religion nous trouvons de nombreuses représentations iconographiques, même des Saintes Icônes, qui sont un livre de foi une „Bible en couleurs”.

D’autre part Icône est constituée dans un complexe matériel instructif-éducatif. Le professeur a comme but pour faire que l’Icône soit une image explicative – à un texte, pour répondre aux exigences ou aux explications éducatives donnant de nouvelles perspectives pour traiter le contenu de la leçon.

Mariana Nicolesco, membre honoraire de l’Academie Roumaine, artiste UNESCO pour la paix, précisait que le plus important c’est ce qui vont apprendre les enfants sur la signification des icônes, sur le caractère sacre de l’humanité, l’abandon de soi-même, de sacrifice, de l’amour infini qu’ils représentent sa vocation.

C’est pour quoi, les icônes ont un bu dans l’écoles.

Mots clés: Icône, valeur de symbole, sacré, religion

Școala, are, prin excelență, obiectivul, de a da o educație corespunzătoare sub aspect moral, elevilor săi, viitorii oameni responsabili. În consecință, elevii au nevoie și de ocrotire spirituală, care să le fie călăuza de viață și de muncă în societate, cu oblăduirea Bisericii. Școala și Biserica urmăresc, desigur, desăvârșirea persoanei, fiecare însă cu metodele ei. Biserica desăvârșește ceea ce începe Școala, prin lucrarea Sfântului Duh, în Sfintele Taine, dând astfel și dimensiunea duhovnicească a educației.

Icoana se constituie, astfel, într-unul dintre cele mai importante

instrumente necesare în procesul de învățământ, alături de Sfânta Scriptură și manual, pentru a înțelege fenomenul religios, Icoana ajută deopotrivă profesorul de religie și elevul, devenind un liant în procesul de învățământ.

Pentru profesor icoana devine un suport material în exercițiul didactic. În același timp, pentru că îndeplinește și rolul de liant între Biserică și Școală, icoana este și un material de cateheză al Bisericii pe care o reprezintă. Pentru elev, icoana are valoare de simbol devenind, evident, un ghid de lucru alături de manualul de religie, fiind utilizată la susținerea informației, pentru rezolvarea cerințelor unor aplicații, sau oferind noi perspective de abordare a conținuturilor.

În dimensiunea educațională, icoana este o carte de credință, o Biblie în culori. Prin limbajul liniilor și culorilor ea descoperă învățătura dogmatică, morală și liturgică a Bisericii. Liniile și culorile se constituie într-un limbaj codificat, care se dezvăluie „doar celor inițiați”, așa cum cei din vechime își ascundeau identitatea lor de creștini în spatele unui simbol – „ihti”(pește). Limbajul icoanei este la fel ca și cunoașterea citirii unei cărți. Copilul este învățat mai întâi să scrie literele separat, apoi i se dă să transcrie din carte, după care trebuie să scrie ceea ce a citit și, în sfârșit, să alcătuiască o compunere. Asemănător și în iconografie, cunoașterea își are treptele sale prin care elevului i se dau cunoștințe deosebite, o pregătire și o educație deosebită. De aceea, ora de religie, realizată prin coparticiparea profesorului și a elevilor, are o dimensiune care trece dincolo de spațiul didactic, o dimensiune inițiativă. M. Quenot în lucrarea sa **Sfidările icoanei**, precizează: „Icoana nu poate fi povestită, ea trebuie privită. Ea ne privește pe noi mai mult decât o privim noi pe ea”. Ea este o „expresie completă și cuprinzătoare a ceea ce nu poate fi văzut... Pentru vremurile noastre pline de rătăcire, icoana este un dar, ce ne poate ajuta să găsim un înțeles vieții. Ea ne oferă o altă viziune asupra lumii. De loc întâmplătoare, redescoperirea contemporană a icoanei ne călăuzește către sensuri noi... Icoana ne grăiește nu numai despre dragostea dintre oameni și despre restaurarea lumii, ci și, mai ales, despre vocația fără de pereche a omului. Mai presus de timp și spațiu, ea se adresează tuturor vârstelor și tuturor neamurilor”.

Trebuie menționat faptul că elevul era considerat în didactica tradițională ca obiect al educației. În didactica modernă elevul devine subiect al educației, și de aceea, alături de educația tehnică și civică, este necesară și educația religioasă. Iar obiectivul acestei interferențe este de a-i ajuta pe tineri să se orienteze în lumea valorilor materiale și spirituale, să lupte împotriva dezumanizării oamenilor și totodată să facă din valorile spirituale

și culturale priorități ale vieții lor. Prezența icoanelor în școli depășește rolul de mijloc didactic intuitiv pe care îl poate avea la ora de religie, ele fiind imagini sfinte și sfințitoare care oferă autoritate divină în formarea intelectuală și spirituală a tinerei generații. „Icoanele au un netăgăduit rol instructiv, ele au fost și sunt un neîntrecut mijloc didactic și catehetic pentru credincioși, servind drept cărți puse la îndemâna celor ce intră în Biserică. Ele constituie o Evanghelie văzută sau o variantă picturală a Evangheliei” (Pr.prof.dr Nicolae Necula).

Icoana ni se descoperă printr-un limbaj spiritual propriu din două domenii: istoric și teologic. Limbajul istoric al icoanei ne amintește de evenimentele sfinte din istoria mântuirii și ne îndreaptă spre împărăția cerurilor, oferindu-ne posibilitatea de a vedea spiritual cele ce nu se pot vedea și percepe prin simțuri. După ani și ani în care, rând pe rând, pe pereții claselor s-au perindat tablourile diferitor conducători fără credință, prezența icoanei Fecioarei Maria și a Pruncului nu reprezintă decât o firească repunere în drepturi a unei tradiții creștine (care, printre altele, a reușit păstrarea integrității ființei românești).

Icoana este în același timp o Evanghelie în culori, așa cum și Evanghelia este o icoană verbală a lui Hristos. *Icoanele sunt ferestre sau ochi prin care Dumnezeu ne privește pe noi și noi Îl privim pe El.* Ortodoxia nu poate fi concepută fără icoane, deoarece acestea sunt tot ce este mai specific ei. Lipsită de icoane, aceasta ar fi alterată în însăși ființa ei, deoarece respingând icoana, respingem de fapt argumentul evenimentului soteriologic esențial: Întruparea Mântuitorului, iar respingând aceasta, respingem însăși argumentul posibilității mântuirii noastre.

Pe de altă parte, icoana este totodată și un izvor extern al manifestării în credință. Este chiar o formă smerită, tăcută, inofensivă de mărturisire a credinței. Cât de importantă este mărturisirea, știm din cuvintele Domnului (Matei 10, 32).

Icoana este o foarte bună formă de educație, este o didactică a iubirii. Civilizația de astăzi nu poate oferi o soluție definitivă de educație pentru tineret. Numai credința îl poate ajuta în viață, îl poate călăuzi pe tânăr. Iar icoana este o expresie a credinței. Și nimeni nu are dreptul să ne-o ia. Este ca și cum ne-ar lua ochii. În absența credinței, o icoană pe un perete nu stârnește nimic în sufletul omului. Biserica nici nu pierde credincioși, dacă dispar icoanele din clase, nici nu câștigă alții, dacă icoanele sunt păstrate în școală...

Cu siguranță, se poate afirma că morala fără religie este o simplă filosofie. Și chiar dacă ar fi cea mai frumoasă filosofie și s-ar constitui în cel

mai complet și reușit sistem filosofic al tuturor timpurilor, totuși, acest sistem n-ar putea fi niciodată ideal din punct de vedere moral, dacă raportarea acțiunilor sale nu s-ar face în concordanță cu preceptele creștine care îl situează pe Dumnezeu deasupra a tot și toate, după cuvintele dumnezeiești: „*Eu sunt Alfa și Omega, Începutul și Sfârșitul*”... (Apocalipsa 1, 8).

Sf. Teodor Studitul preciza: „Cinstirea icoanei urcă la prototip. Închinarea amândorura e una; nu sfâșiată, nu împărțită. Dar față de prototip e ființială, iar față de icoană relativă... Cel ce se închină icoanei cuiva, fie al lui Hristos, fie a Născătoarei de Dumnezeu, fie a vreunui sfânt... în ea se închină celui a cărui icoană este ea”.

Icoana funcționează ca simbol de credință. Pentru că ea încheagă, unifică, assemblează societatea umană. A desființa icoana, a o scoate din școli distruge această unitate a comunității care trebuie să aleagă democratic și politic corect ceea ce este de cuviință pentru membrii ei. Eliminarea icoanei amputează identitatea spațiului comunitar, instituindu-se anarhia, sciziunea, anihilându-se coeziunea și coerența ansamblului social. Icoana e un semn al comuniunii de iubire între Dumnezeu și om.

Simbolul înseamnă a așeza împreună, a uni – icoana și simbolurile religioase sunt factori de unitate ce construiesc corpul social, îl unifică în jurul unui principiu, unei credințe, unei învățături. Deși icoana este mai mult decât simbol, ea funcționează și ca simbol. Icoana determină rolul și locul omului în univers, pentru că omul este icoană – chip al lui Dumnezeu. Orice om, chiar și în stadiul decăderii morale ultime, nu încetează a fi al lui Dumnezeu și a merita respectul adecvat. Icoana are două funcții: este mediu de transmitere al cunoștințelor despre Dumnezeu și mediu sfințitor, de transmitere a harului, funcție acoperită în special de icoana ca obiect latreutic.

Datorită contribuției iconografice, „cunoașterea lui Dumnezeu este mai bine manifestată, predicarea evanghelică devine mai transparentă inteligenței oamenilor”, iar Sfânta Scriptură a devenit un fel de „vocabular imens” (P. Claudel) și un „atlas iconografic” (M. Chagall), din care s-au inspirat cultura și arta creștină. Astfel, de nenumărate ori cuvântul biblic a devenit imagine, muzică, poezie, evocând prin limbajul artei misterul „Cuvântului făcut trup”. Iar în istoria culturii toate acestea constituie un amplu capitol de credință și de frumusețe.

Icoana – are o valoare educativă esențială pentru profesorul de religie.

Profesorul de religie este cel care poate face ca „ora de religie să poată fi privită ca o introducere la creștinism, ca un curs de istoria religiilor, ... ca un curs de apologetică”. Dar, în același timp, tot el poate face ca ora de

religie să-și atingă „plenitudinea și finalitatea atunci când elevii devin interesați și practicanți, atunci când ei conștientizează apartenența lor la Trupul mistic al lui Hristos care este Biserica și pentru a realiza toate acestea are nevoie de anumite mijloace de învățământ printre care cel mai de folos și la îndemână este ICOANA.

Icoana este un mijloc de învățământ care facilitează transmiterea și asimilarea informației didactice, care îl ajută pe profesor în predare, iar pe elev în învățare. În același timp însă, icoana, se poate constitui într-o metodă activă de dezvoltare a spiritului activ și critic al elevului, putând deveni și o pârgie eficientă de socializare în lumea credinței, realizând dezinhibarea acestuia în legătură cu tot ceea ce înseamnă universul sfințeniei.

Astfel, icoana nu trebuie percepută ca un mijloc izolat de educație religioasă, deoarece ea se află într-o permanentă interacțiune cu mediul, atât prin rolul ei de mijlocitoare între noi și Dumnezeu, prin harul pe care îl deține, cât și prin faptul că ea este o poartă de trecere în dincolo, într-o lume care fascinează, dar și intrigă în același timp.

Profesorul are menirea de a face ca icoana să fie o imagine explicativă oferită la un text de bază, putând oferi în același timp, prin intermediul acesteia, rezolvarea unor cerințe sau unor aplicații, cât și oferire de noi perspective de abordare a conținuturilor.

Într-o altă ordine de idei, icoana se constituie într-un bogat material instructiv-educativ, atât pentru profesorul de religie, cât și pentru elevi. Și cu atât mai mult pentru cei din urmă. Prin pictura ei, icoana le vorbește elevilor despre lumea de dincolo și de aspectele mai puțin cunoscute ale acesteia. „Prezența icoanelor în clasele de școală este cât se poate de binevenită: ea face parte din cateheza implicită...”, pentru că „iconografia bizantină nu înfățișează figuri, ci idei. Mai precis: idei prin mijlocirea figurilor” – remarca Mitropolitul Bartolomeu Anania în cartea sa **Cerurile Oltului**.

Elevul memorează astfel vizual noile cunoștințe dobândite având în același timp și un ajutor dublu: în înțelegerea mai ușoară a noilor precepte și cunoștințe predate, dar și în memorarea cognitivă a acestora prin intermediul imaginilor reapelându-le din memorie ori de câte ori este nevoie. Icoana ne ajută să înțelegem mai bine rolul și paralelismul dintre dezvoltarea morală și intelectuală. Toți gânditorii au observat înrudirea care există între normele morale și normele logice. Cum remarca Jean Piaget: „logica este o morală a gândirii... după cum morală este o logică a acțiunii”.

Bibliografie:

- Cameron, Julia, **Cum să cultivi creativitatea copiilor**, trad. de Ioana Aneci, Iași, Polirom, 2013.
- Piaget, Jean, **Judecata morală la copii**, trad. din franceză de Dan Rântu, București, Ed. Cartier, 2012.
- Costin, Arhiepiscopul Vasile, **Semnificația icoanei bizantine în Ortodoxie**, Târgoviște, 1997.
- Șebu, Pr.Prof.Univ.Dr. Sebastian, Opriș, Dorin, Opriș, Monica, **Metodica predării religiei**, Alba-Iulia, Ed. Reîntregirea, 2000.
- Personalități în apărarea icoanelor din școli**, în *Vestitorul Ortodoxiei*, București, iul. 2007.